

Tanterv

TERÁPIÁK ÉS BEAVATKOZÁSI PROGRAMOK

**Speciális oktatás
Előkészítő – IV. osztály
Súlyos, nagyon súlyos és/vagy halmozott értelmi
akadályozottság**

2019

Általános bemutatás

A **Terápiák és beavatkozási programok** tantárgya magába foglalja a terápiás-kompenzációs és rehabilitációs-tevékenységek széles körét, Célja a súlyos, nagyon súlyos és / vagy halmozott értelmi fogyatékossgal élő tanuló harmonikus személyiségfejlődésének támogatása, a kompenzációs mechanizmusokkal való felruházása, kommunikáció hatékonnyá tétele, a személyes és társadalmi autonómia kialakítása érdekében.

A **Terápiák és beavatkozási programok** iskolai program az elemi és gimnáziumi oktatásban járó súlyos, nagyon súlyos és / vagy halmozott értelmi fogyatékossgal élő tanulóknak (az X. fokozatba való besorolásra) szánt tantervi ajánlás, amely a következő szerkezetet követi:

- Általános bemutatás
- Általános kompetenciák
- Sajátos kompetenciák
- Tartalmak
- Módszertani javaslatok

A **Terápiák és beavatkozási programok** tantárgy **A specifikus terápiák és kompenzáció (egyéni / csoport)** műveltségi terület része, mely a *Speciális iskola elemi és gimnáziumi oktatás súlyos és nagyon súlyos és/ vagy halmozottan sérült értelmi fogyatékosok kerettantervének* része (9. Melléklet 3622-18.05.2018 határozat alapján, engedélyezett óvodai, elemi, gimnáziumi osztályok kerettanterve).

A **Terápiák és beavatkozási programok** tantárgyhoz heti 8 óra/osztály van rendelve mely a gyógypedagógus tanár órakötelezettségének része. A tantárgyhoz, a következő terápiás tevékenységek tartoznak:

- multiszenzoriális fejlesztés,
- pszicho motorikus nevelés,
- beszéd fejlesztés, a
- alternatív kommunikációs technikák oktatása,
- ritmus fejlesztés,
- kognitív stimuláció,
- viselkedés terápia.

A tevékenység típusok és annak mennyiségét a heti tervezésben, a gyógypedagógus tanár határozza meg a tanuló életkori sajátosságainak, fejlettségének függvényében, melyeket az egyéni fejlesztési tervekben rögzítenek.

A **Terápiák és beavatkozási programok** tantárgy keretében folytatott tevékenységek, szakkabinetekben vagy osztályokban, 15-45 perces üléseken, egyéni vagy kiscsoportos (2-3 tanuló) foglalkozások keretében zajlanak, a gyógypedagógus vagy a nevelő tanárral közösen.

A programban megfogalmazott tevékenységeknek gyakorlati és terápiás jellege van, melynek célja a pszichomotoros, kommunikációs, viselkedésbeli, és önállóság kompetenciájának kialakítása, lehetővé téve az értelmi fogyatékos tanuló alkalmazkodási képességének fejlesztését/alakítását, hogy a közösség hasznos tagjává váljon.

A célok megfelelnek a 2014-2020 megfogalmazott nemzetközi stratégiáknak, azaz a fogyatékos személyek társadalmi inklúziójára vonatkozó célkitűzéseknek, valamint 2010-2020-as egyezmény, „Európa korlátok nélkül”, a fogyatékos személyek európai stratégiájának, mely értékesíti *Az európai Unió alapvető emberi jogaira vonatkozó könyvet, UE működését, és a fogyatékos személyek jogaira vonatkozó nemzetközi egyezményt.*

A programban, az általános és sajátos kompetenciák kialakításának célja, a személyiség formálása, annak érdekében, hogy a személy aktív tagja legyen a családnak, és a szakmai-szociális csoportnak.

A súlyos, nagyon súlyos és / vagy halmozott értelmi fogyatékossgal élő tanulók sajátosságait figyelembe véve a **Terápiák és beavatkozási programok** tantárgyi

tevékenységek nagyobb részét a rehabilitációs-rehabilitációs tevékenységek jelentik, melyek a kommunikációt, a beszéd fejlődését (verbális, non-verbális) célozzák a kommunikáció alternatív és érveléses módszereivel.

A **Terápiák és beavatkozási programok** tantárgyi kidolgozásakor figyelembe vették:

- a tanterv *megfeleltetése* a speciális oktatásrendszernek és a társadalmi valóságnak, melynek célja az értelmi fogyatékos tanuló életre való felkészítés és a szocio-profeszionalis integrációjának facilitálása;
- a tanulók egyéni, életkori és fejlődési igényeinek függvényében a felmérés/diagnózis és tanácsadási tevékenység *arányának* kiegyensúlyozása
- a tanterv *rugalmassá* tétele, kivitelezésével és alkalmazásával lehetővé téve a tanulók differenciált oktatását
- a tanterv *folymatossága*, mely biztosítja az iskolai ciklusok optimális átlépését
- tartalmak szerveződési kritériumainak *diverzifikálása*, a tanulók fejlettségi szintjeinek megfelelően
- a tantervi tevékenységek *összhangba* helyezése az oktatási elvekkel
- tanterv *hasznossága* (tanár-tanuló-család-közösség számára) – megfogalmazott sajátos kompetenciák alapján.

Módszertani okokból a **Terápiák és beavatkozási programok** iskolai tanterve az oktatási rendszer elemi és gimnáziumi tanulói számára volt megírva. Figyelembe véve azonban a megjelenő összetett diagnózisokat, a szindrómák sokaságát, a súlyossági fokát és a fogyatékoság mértékét (Speciális iskola elemi és gimnáziumi oktatás súlyos és nagyon súlyos és/ vagy halmozottan sérült értelmi fogyatékosok kerettantervének része, a 9. Melléklet 3622-18.05.2018 határozat alapján, engedélyezett óvodai, elemi, gimnáziumi osztályok kerettanterve), a elemi osztályosok tantervében szereplő tanulási tevékenységeket a következő iskolai ciklusra ki lehet terjeszteni, olyan esetekben amikor az elemi osztályos tanuló nem éri el a IV. osztályban megfogalmazott kompetenciák megfelelő szintjét.

Általános kompetenciák

- 1. Egyszerű szóbeli üzenetek fogadása és továbbítása ismerős közegben**
- 2. Egyszerű szavak és írott üzenetek fogadása és átadása, ismerős helyzetekben**
- 3. Egyszerű üzenetek megértésére és közvetítésére alkalmazható alternatív kommunikációs eszközök**
- 4. Ismert környezetben a tárgyak és jelenségek sajátosságainak feltérképezése, érzékelési tapasztalatok révén**
- 5. Az önszabályozott viselkedés egyszerű technikáinak alkalmazása, ismert helyzetekben**

Előkészítő – IV. osztály

Sajátos kompetenciák és példák tanulási tevékenységekre

1. Egyszerű szóbeli üzenetek fogadása és továbbítása ismerős közegben

Előkészítő – IV. osztály	
1.1.	Környezet ismerős hangjainak érzékelése, azonosítása, megkülönböztetése és a hangforrás helyének beazonosítása - gyakorlatok hangjelzések meghallgatására és azonosítására (zaj, hang, hangutánzó stb.): • gyakorlatok a környezetre jellemző vagy kiváltott zajok felismerésére és megnevezésére; • gyakorlatok a természet hangjainak azonosítására és visszaadására; • gyakorlatok különböző hangszerek hangjainak megkülönböztetésére; • gyakorlatok a családban lévő személyek hangjainak felismerésére; - gyakorlatok a hangforrás helyének azonosítására.
1.2.	Szavak hangjainak azonosítása és megkülönböztetése és a szóban elfoglalt helyük meghatározása - gyakorlatok a fonematikai hallás fejlesztésére; - gyakorlatok hasonló hangzású de más jelentésű szavak kiejtésére; - gyakorlatok mássalhangzók megkülönböztetésére (képzés módja, helye stb.); - gyakorlatok hasonló képzésű hangok megkülönböztetésére; - gyakorlatok szóalkotásokra – hangok, szótagok cseréjével; - fonematikai elemzés: a szó első-utolsó hangjának megnevezése, első-középső-utolsó fonéma meghatározása ; - gyakorlatok hasonló hangzású (pl. egy hangban térnek el) tárgyak, élőlények vagy cselekvések nevének ritmikus kiejtésére. - a szavak szótagokra, majd a szótagok hangokra bontásának gyakorlása; - gyakorlatok az új hang azonosítására; - gyakorlatok az új hang kiejtésére; - játékos gyakorlatok az új hangok azonosítására különböző szavakban.
1.3.	1-2 szemantikai egységet tartalmazó egyszerű, ismert üzenet tartalmának azonosítása - gyakorlatok konkrét –intuitív (tárgyi-képi) támasszal rendelkező hozzáférhető üzenetek meghallgatására és megértésére, ; - gyakorlatok egyszerű utasítások végrehajtására; - gyakorlatok az aktív hallgatói-befogadói viselkedés kialakítására; - szerepjátékok tevékenységek utánzására/helyzetek szimulálására.
1.4.	A kommunikációs szerepet betöltő hangok, szótagok, használt szavak kiejtése - a phono- artikuláris rendszer működtetése: • koordinációs gyakorlatok; • játékos gyakorlatok a phono-artikuláris rendszer működtetésére (maxilláris gyakorlatok: ajak, nyelv, arc, szápad gyakorlatok stb.); - légzési gyakorlatok: • légzési játékos gyakorlatok; - hangoztatás gyakorlása (nyújtás, intenzitás, erő); - gyakorlatok a meglévő hangok megerősítésére; - gyakorlatok a helytelenül kiejtett hangok javítására; - gyakorlatok a hangok kiejtésére, rögzítésére és megerősítésére; - gyakorlatok a hangok szótagokba, szavakba és mondatokba való behelyezésére; - gyakorlatok a hangok automatizálására a szavakban és mondatokban.
1.5.	Egyszerű szóbeli üzenetek megfogalmazása

- mondatalkotási gyakorlatok képi alátámasztással vagy képi alátámasztás nélkül;
- képek/ szavak segítségével rövid történetek újra mesélése;
- névmások és igék használatának gyakorlása;
- gyakorlatok mondatok behelyezésére tárgyak és/vagy képi alátámasztásokkal;
- gyakorlatok nyitott végű mondatok kiegészítésére;
- gyakorlatok egyszerű hiányos mondatok kiegészítésére.

1.6. A mindennapi kommunikációs helyzetek rövid, irányított párbeszédben való részvétel

- aktív hallgatást célzó gyakorlatok;
- játékos gyakorlatok kérdések, válaszok megfogalmazására;
- játékos gyakorlatok beszélgetések, párbeszédek indítására, fenntartására és befejezésére;
- játékos gyakorlatok az udvariassági szabályok alkalmazására .

2. Egyszerű szavak és írott üzenetek fogadása és átadása, ismerős helyzetekben

Előkészítő – IV. osztály

2.1. Történeteket, jelenségeket és ismert eseményeket bemutató képek jelentésének azonosítása

- mesemondó/elbeszélő gyakorlatok képek alapján ;
- játékok képek/események verbalizációjára;
- játékos gyakorlatok mesék képeinek időrendi sorrendbe való helyezésére;
- gyakorlatok egyszerű üzenetek és képek társítására;
- gyakorlatok egyszerű mondatalkotási gyakorlatok képek alapján;
- egyszerű mesék, történetek kiegészítése, képi alátámasztással;
- perceptuális szintézist tartalmazó gyakorlatok (puzzle, kiegészítés, hiányos képek használata).

2.2. Kis és nagybetűk , írott és nyomtatott betűk, gyakori szavak felismerése és olvasása

- gyakorlatok a betűk emlékezetben való bevézésére (azonosítás és megkülönböztetés);
- gyakorlatok vizuálisan vagy más formában bemutatott betűk olvasására;
- gyakorlatok betűk tapintás útján való felismerésére;
- gyakorlatok betű-kép társítására, hasonló hanggal kezdődő szavak esetében;
- gyakorlatok fonéma-betű-graféma társítására;
- gyakorlatok egy adott csoport betűinek azonosítására;
- gyakorlatok a globális olvasási módszer alkalmazásával a grafémák, íráselemek leírására pontok, nyilak segítségével;
- gyakorlatok a grafémák, szavak balról-jobbra történő kódolására (kiolvasására);
- gyakorlatok a betűk billentyűzeten való felismerésére;
- gyakorlatok egy – kétszótagú szavak olvasására;
- gyakorlatok a hiányos szavak kiegészítése céljából .

2.3. Írott szavak jelentésének megértése és azok társítása a megfelelő tárggyal vagy a képpel

- gyakorlatok egy kép azonosítására rövid szövegek alapján;
- gyakorlatok az írott szavakat és konkrét dolgok társítására;
- gyakorlatok a tárgy-kép-szó társítására;
- gyakorlatok a szó egy kategóriában való behelyezésére;
- szó jelentésének rajzolása.

2.4. Egyszerű üzenetek jelentésének azonosítása

- gyakorlatok egy – kétszótagú szavak folyékony olvasására;
- gyakorlatok egy- két- és három szótagból álló szavak olvasására, saját ritmusban;
- szelektív olvasási gyakorlatok, a tanár segítségével;
- gyakorlatok a kifejező olvasásra, modell alapján;

- gyakorlatok a szavak jelentésének megértésére és azok megfelelő helyzetben való alkalmazására; - egyszerű szövegértési gyakorlatok; - szerepjátékok.
2.5. Íráselemek és betűk írása különböző segédeszközök alkalmazásával - gyakorlatok a "felület" és a "vonal" megismerésére - gyakorlatok különböző grafikus terek (fal, lap, asztal, jegyzetfüzet stb.) használatára vonatkozóan, vízszintesen, függőlegesen, ferdén; - megfelelő orientációs gyakorlatok a füzet / munkalap grafikus felületén; - gyakorlatok a bal-jobb irányainak differenciálására, grafémák esetén; - gyakorlatok a grafémák írására, melyek elhelyezkedésben és szerkezetükben különbözőek; - gyakorlatok a grafémák kiegészítésére; - gyakorlatok grafémák azonosítására; - gyakorlatok betűk azonosítására; - gyakorlatok a betűk alkotóelemeinek meghatározására (verbális grafikai elemzés); - gyakorlatok betűk írására, különböző technikák alkalmazásával: • homokban való írás • asztalra való írás az ujj segítségével • kivágott betűk kontúrjainak végig követése az ujj segítségével • betűk írása a levegőben • betűk azonosítása (alak-háttér megkülönböztetés) • betűk színezése • cérna, gyurmából betűk formázása • betűk kivágása • betűk írása különböző eszközökkel (ecset, kréta, karioka, ceruza) - betűk felismerését célzó gyakorlatok; - betűk írásának gyakorlása megadott modell alapján, különböző eszközökkel; - gyakorlatok betű és kép megfeleltetése; - betűk másolásának gyakorlása.
2.6. Az írott és nyomtatott betűk, egyszerű, gyakran használt szavak írása - gyakorlatok a betűk azonosítására különböző helyzetekben ; - gyakorlatok a nagy és kis betű valamint az írott és nyomtatott betű felismerésére és megkülönböztetésére; - gyakorlatok a betű és hang megfeleltetésére; - gyakorlatok a hangok leírására (betűk írása hangok alapján); - gyakorlatok a betűk tollbamondás utáni írására ; - gyakorlatok a nyomtatott betűk, írott formájának leírására; - egyszerű szavak másolása; - egyszerű szavak tollbamondása ; - helyesírási és szépírási gyakorlatok.
2.7. Az írás során alkalmazott alapvető írásjelek használatának alkalmazása - gyakorlatok a legfontosabb írásjelek azonosítására; - gyakorlatok az írásjelek megkülönböztetésére; - az írásjelek írásának gyakorlása; - gyakorlatok a legfontosabb írásjelek alkalmazására a mondatokban; - gyakorlatok az írásjelek és mondat típusok közti megfeleltetésre.
2.8. Gyakori kommunikációs helyzetben egyszerű üzenetek írása, különböző anyagok alkalmazásával - gyakorlatok egyszerű üzenetek közvetítésére; - gyakorlatok egyszerű üzenetek írására különböző eszközökön - írásbeli gyakorlatok megadott képek, szavak, konkrét helyzetek alapján; - üzenet írásának gyakorlása, ismert személyeknek .

3. Egyszerű üzenetek megértésére és közvetítésére alkalmazható alternatív kommunikációs eszközök

Előkészítő – IV. osztály

3.1. Egyszerű üzenetek megértése és közvetítése az expresszív beszéd vagy a testbeszéd által, ismert közegben

- gyakorlatok az arckifejezések leolvasására;
- gyakorlatok a gesztusok szimulálására;
- gyakorlatok az expresszív beszéd és a testbeszéd általi kommunikációra;
- gyakorlatok az arckifejezés és a hozzá kapcsolható piktogramok összekapcsolására;
- gesztusok által adott válaszok gyakorlása egyszerű kérdésekre;
- gyakorlatok az érzelmek kifejezésére az expresszív beszéd vagy a testbeszéd segítségével;
- utánzás alapuló és pantomim játékok.

3.2. 2-4 piktogramot tartalmazó kijelentések jelentésének kiemelése

- asszociációs gyakorlatok: tárgy/cselekvés - piktogram;
- gyakorlatok tárgyak, osztályban lévő tárgy csoportok felcímkezésére, piktogramok segítségével;
- gyakorlatok 2-4 piktogramból álló kijelentések olvasására;
- gyakorlatok, képekben, gesztusokban vagy verbálisan bemutatott egyszerű feladatok kivitelezésére;
- megfogalmazott kérdésekre, piktogramok által adott válaszok gyakorlása;
- kérdések megfogalmazása piktogramokból álló állításokra.

3.3. Kommunikációs célú piktogramok megnevezése egy információs táblán

- gyakorlatok a környezet tárgyait és élőlényeit felcímkezésére (megfelelő piktogramok alkalmazásával);
- gyakorlatok piktogramok - tárgyak/cselekvések társítására;
- gyakorlatok a piktogramok megkülönböztetésére, csoportosítására: személy, tárgy, cselekvés, tulajdonságok – szín kód;
- gyakorlatok a szükséglet kielégítésének kérésére használt piktogramok alkalmazása;
- gyakorlatok a verbális közlések megértésére alapuló üzenetek összerakása piktogramokból;
- játékos gyakorlatok: kérdésekre adott válaszok megfogalmazása piktogramok segítségével;
- gyakorlatok üzenetek közlésére, mely által információt kér vagy ad át, piktogramok alkalmazásával.

4. Ismert környezetben a tárgyak és jelenségek sajátosságainak feltérképezése, érzékelési tapasztalatok révén

Előkészítő – IV. osztály

4.1. Az ismert környezetben lévő tárgyak tulajdonságainak azonosítása, az érzékszervi tapasztalatok által

- gyakorlatok a vizuális ingerek azonosítására:
 - gyakorlatok tárgyak és képek azonosítására;
 - játékos gyakorlatok egy kritérium (szín, forma, méret) alapján való osztályozásra, csoportosításra, sorozatok kirakására;
- gyakorlatok a szag és íz ingerek felismerésére
 - gyakorlatok különböző gyümölcsök és élelmiszerek azonosítására a szag / íz alapján;
- gyakorlatok tapintás alapján történő azonosításra
 - játékok – tárgyak felismerésére (gyümölcs darabok, mértani formák kitapogatása, vizuális inger jelenlétében vagy nélküle)

- gyakorlatok hangjelzések azonosítására, megnevezésére és lokalizációjára (zaj, hang, hangutánzók); - gyakorlatok egyszerű tulajdonságok megnevezésére és azok tárgyakhoz való társítása; - gyakorlatok a környezet tárgyainak feltérképezésére és felfedezésére, több érzékszér bevonása által.
4.2. Perceptuo-motoros rendszer kialakítása - Gyakorlatok a szín (piros, fehér, fekete, sárga, kék, zöld) méret (kicsi-nagy, rövid-hosszú, vékony-vastag stb.) forma (pont, vonal, kör, négyzet stb.) irány (bal-jobb, előtte-mögötte stb.) fogalmainak kialakítására: • gyakorlatok tárgyak és képek azonosítására és osztályozására; • gyakorlatok képek azonosítására és osztályozására, digitális támasz segítségével; • gyakorlatok egyszerű perceptuális szintézisre (puzzle, behelyezés, képek kiegészítése stb.); • gyakorlatok térbeli tájékozódásra (plakátok, nagy rajzlapok); • játékos gyakorlatok a napszaknak megfelelő tevékenységek társítására; • gyakorlatok időbeli tájékozódásra: évszakok.
4.3. Testséma elemeinek azonosítása - játékos gyakorlatok a test (saját és mások) lényeges elemeinek azonosítására: tükörben, babán vagy az osztálytáron, képeken; - gyakorlatok a test összetevőinek megfigyelésére: • mozgásgyakorlatok, a test különböző részeinek mozgatásával; • gyakorlatok a test fő részeinek használatára, utasítások alapján; - játékos gyakorlatok a részek egységes egyésszé szervezésének érdekében (szétszedhető baba); - játékos asszociációs gyakorlatok: kép-testrész megfeleltetés; - testséma megrajzolása; - gyakorlatok az emberi forma modellezésére/színezésére, modell alapján; - játékos gyakorlatok a testrész (érzékszervek) – érzetek társítására; - utánzáson alapuló és pantomim játékok.
4.4. Lateralitás és szenzo-motoros koordináció gyakorlása - gyakorlatok a dominancia alakítására, verbális támpontok alapján; - gyakorlatok különböző tárgyakkal való manipulálásra, olyan mozdulatok kifejtésével mint forgatás, vágás, rajzolás; - szem-kéz koordinációs gyakorlatok; - rajzok készítése meghatározott térben ; - gyakorlatok a domináns testrészek használatára, a pillanatnyi tevékenységek során; - gyakorlatok a tárgyak helyzetének meghatározására, testhelyezethez viszonyítva; - egyszerű ritmusos mozgásjátékok.

5. Az önszabályozott viselkedés egyszerű technikáinak alkalmazása, ismert helyzetekben

Előkészítő – IV. osztály	
5.1.	Ismert helyzetekben saját és mások érzelmeinek felismerése, - gyakorlatok a különböző emóciók felismerése ismert helyzetekben; - gyakorlatok különböző emóciók kifejezésére, rajzok, agyagfigurák, kollázsok stb. elkészítésével; - gyakorlatok az érzelmek megfelelő kifejezésére vonatkozó megoldások azonosítására; - gyakorlatok a megfelelő és nem megfelelő emocionális reakciók megkülönböztetésére különböző társas helyzetekben;

- egyéni tapasztalatokra épülő csoportbeszélgetések a nem megfelelő emocionális reakciók és viselkedések hátrányairól;
- utánzós játékok;
- párbeszédkepek megjelenő alapérzelmeiről;
- tevékenységek különböző emocionális állapotok kifejezésére: rajz, zene, agyagozás és gyúrmázás, szerepjátékok;
- gyakorlatok különböző helyzetekben az emóciók kifejezésére (dramatizálás);
- gyakorlatok bizonyos helyzetekkel szembeni gondolatok, emóciók kifejezésére;
- bábelőadások.

5.2. Alkalmazkodó viselkedés megnyilvánulása ismert helyzetekben

- gyakorlatok ismert helyzetekben a megfelelő kommunikáció és viselkedés alkalmazására;
- gyakorlatok társak közti a pozitív /harmonikus kapcsolatok azonosítására (együttműködés, barátság, tolerancia, kölcsönös segítségnyújtás, versengés);
- gyakorlatok megadott érzelmi állapotokkal kapcsolatos kijelentések megfogalmazására;
- játékos gyakorlatok csoporton belüli kapcsolatok kiemelésére;
- párbeszédhelyzetek a csoporton belüli és a csoportok közti kapcsolatokról, képi alátámasztással vagy szabadon;
- filmek megtekintése a csoporton belüli kapcsolatokról;
- szerepjátékok;
- dramatizálás.

Tartalmak

Tartalmi területek	Előkészítő – IV. osztály
Verbális kommunikáció	- phono-artikuláris rendszer - fonematikai hallás - hang - szótag - szó - egyszerű mondatok - nyelvi expresszivitás - kifejezőkészség - párbeszéd - hang – kis és nagy, írott – nyomtatott betű társítása
Írott kommunikáció	- lapon való tájékozódás - íráselemek - fonéma – betű – graféma társítás - nagy nyomtatott és írott betű - kis nyomtatott és írott betű - betűk, szavak és egyszerű mondatok helyesírása (másolás és tollbamondás útján) - mondataalkotás szavak segítségével - írásjelek: pont, vessző, kettőspont, kérdőjel, felkiáltójel. - Írott üzenetek közvetítése
Alternatív kommunikációs eszközök	- Érvelő és alternatív kommunikáció: rajz, fénykép, piktogramok, testbeszéd, Makaton, Signalong, PECS, kommunikációs technológia.
Az ismert környezet tárgyai és jelenségei	- Ismert környezet tárgyainak jelenségeinek tulajdonságai - Perceptuo-motoros struktúra - Testséma - Lateralitás és szenzo-motoros koordináció
Szoció-emocionális fejlődés	- Alapérzelmek kifejezése - Mások érzéseinek megértése és tiszteletben tartása
Interperszonális kapcsolatok	- Viselkedés formák - Viselkedésszabályok a interperszonális kapcsolatokban - Hatékony kommunikáció - Családon belüli kommunikációs szabályok - Iskolán belüli kommunikációs szabályok
Adaptív viselkedés szabályai és normái	- Csoporthoz való tartozás - Csoportban való viselkedés: - Tiszteleten, őszinteségen, becsületen, önmagunk és mások iránti törődésen alapuló viselkedés - Tiszteletlenség, hazugság, csalás, törődés hiányának megjelenése a viselkedésben

Módszertani javaslatok

A módszertani javaslatok célja, hogy támogassa a pedagógust a tanterv alkalmazása során, olyan specifikus tevékenységek tervezésében és kivitelezésében mint a: *multiszenzoriális fejlesztés, pszicho motorikus nevelés, beszéd fejlesztés, alternatív kommunikációs technikák oktatása, ritmus fejlesztés, kognitív stimuláció, viselkedés terápia.*

Terápiák és beavatkozási programok a tanuló fogyatékoságának (súlyossága és típusa) függvényében vannak megfogalmazva, melyet a gyógypedagógus tanár, az egyénre szabott fejlesztési tervek kidolgozása révén valósít meg, meghatározott óraszámok függvényében (osztály/hét).

A tevékenységek, szakkabinetekben vagy osztályokban, 15-45 perces üléseket, egyéni vagy kiscsoportos (2-3 tanuló) foglalkozásokat jelentenek, a gyógypedagógussal vagy a nevelő tanárral közösen.

A pedagógus a nevelési-terápiás-kompenzatorikus tevékenységek során olyan tanulási helyzeteket kell teremtsen, melynek terápiás-kompenzatorikus jellege van, a kompetenciák kialakításáért, de egyben az értelmi fogyatékos tanulók alkalmazkodóképességének és függetlenségének növeléséért.

Terápiák és beavatkozási programok hatékony alkalmazásáért, lényeges kiemelni néhány általános gondolatot, amelyek meghatározzák az ilyen típusú beavatkozások szervezési és alkalmazási stratégiáit, mint hogy,:

- a tevékenységek tervezése az oktatás terápiás jellegének függvényében vannak előírányozva
- egyénre szabott fejlesztési tervek kidolgozása
- integratív tevékenységek alkalmazása melyek az interdiszciplinaritás elvét követik
- az értékelés az oktatási-terápiás-kompenzációs fejlesztési folyamat része, felhasználja eredményeit és növelve hatékonyságát.

Didaktikai stratégiák:

Az oktatási módszerek, a kialakítandó kompetenciák, az oktatási tartalmak és a tanuló sajátosságainak (életkor, fejlődési szint, fogyatékoság típusa, az alternatív kommunikációs eszközök sajátosságai) függvényében lesznek kiválasztva. Számos oktatási módszer alkalmazható: szimulációs módszerek, aktív részvételi módszerek, demonstrációs, utánzás, modellezés, műveletek kis egységekre való bontása és sorrendiség meghatározása, specifikus térbeli-időbeli struktúra és szervezési módszerek, viselkedési terápiás módszerek stb.

A *szimulációs módszerek* (a didaktikai játék és a dramatizáció alapján) sikeresen alkalmazhatók, elősegítik a tanuló aktív, érzelmi részvételét, valamint a szocializáció és az egymással való kapcsolattartás lehetőségét is.

A konkrét didaktikai tevékenységek összefüggésében a *demonstrációs, modellezési vagy imitációs módszer* az oktatási - terápiás - kompenzációs tevékenységek során megfelelő és hatékony, mivel sajátosságaik összeegyeztethetők a fogyatékkal élő tanulók tanulási sajátosságaival.

Az *aktív részvételi módszerek* alkalmazása lehetővé teszi az értelmi fogyatékos tanulók esetén, hogy személyes erőfeszítéseik révén vagy másokkal együttműködve kompetenciáik fejlődjön. A módszerre jellemző, hogy ösztönzi a tudás iránti érdeklődést, megkönnyíti a kapcsolatot a környező világgal, és fejleszti az együttműködést. Ezek hozzájárulnak az aktív hallgatási, a döntéshozatali, a személyes autonómiához, a felelősséghez és a társadalmi részvételhez kapcsolódó készségek kialakulásához.

A nevelési-terápiás tevékenységeken belüli az oktatási eszközök kiválasztása, meghatározása és integrálása a kompetenciák, a konkrét tartalmak és az alkalmazott módszerek és didaktikai folyamatok függvényében történik. Figyelembe véve az oktatási eszközök használatának sajátosságait: a konkrét-intuitív eszközök alkalmazása fontos az értelmi fogyatékos tanulóknál; a modern audiovizuális és számítógépes eszközök, valamint az oktatási szoftverek használata is.

Az értelmi fogyatékos tanulók esetében egyes eszközöknek kompenzációs szerepük is lehet, amely a sajátos kompetenciák fejlődését támogathatják.

Didaktikai ütemterv és tervezés:

Az iskolai tanterv az éves és féléves tervezés előkészítésének hivatalos referencia – tanterve.

A tervezés mint nevelési-terápiás-kompenzációs folyamat a kalendarisztikus tervben konkretizálódik, mely magába foglalja az éves, féléves tevékenységi tervet, melyet az egyéni fejlesztési terv követ.

A kalendarisztikus tervezés kidolgozása feltételezi a következő lépések betartását:

- a sajátos kompetenciák és a tantervben szereplő tartalmak összekapcsolás;
- a tanulási egységek meghatározása;
- a tanulási egységek sorrendjének meghatározása;
- időkeretek meghatározása mindegyik tanulási egység esetén.

Éves tervezés - példa:

Sorszám.	Tanulási egység	Sajátos kompetenciák	Óraszám	Megjegyzés

Az éves tervezés feltételezi:

- a tanulási egységek azonosítását és sorrendiségét;
- a tanulási egységek és a sajátos kompetenciák megfeleltetését;
- időbeosztást (tanulási egység/óraszám).

Féléves tervezés - példa:

Sorszám.	Tanulási egység	Sajátos kompetenciák	Tartalmak	Óraszám / periódus	Megjegyzés

Féléves tervezés, feltételezi a következő lépéseket tartalmazza:

- a sajátos kompetenciák és tartalmak közti megfeleltetés megvalósítása;
- tanulási egységek lebontása;
- a tanulási egységek sorrendjének meghatározása;
- tanulási egységekre szánt idő meghatározása és elosztása

A *Terápiák és a beavatkozási programok* sajátosságait figyelembe véve az oktatási-terápiás tevékenységek kivitelezését, a **egyénre szabott fejlesztési terv** által végzik. Ez, mint oktatási eszköz, az oktatási-terápiás tevékenységek tervezésére, programozására szolgál, valamint az értelmi fogyatékossgal élő tanulók képességeit, készségeit és kompetenciáit összegezi.

A **egyénre szabott fejlesztési terv** első része tartalmazza a hallgató azonosító adatait, a második részben pedig röviden ismerteti a nehézségeket amellyel a tanuló küzd (a komplex értékelés eredményeit tartalmazzák). Az eredmények alapján a beavatkozási prioritások megállapítására kerül sor, melyek az oktatási-terápiás-kompenzáló jellegű tevékenységekben valósulnak meg, és egy olyan programba rendeződnek, amely tartalmazza a: kompetenciákat, tartalmakat, valamint a megvalósítás módszereket és eszközöket.

Az egyéni fejlesztési program, szerkezetét a következő táblázat foglalja

magában:

Kompetenciák	Tartalmak	Módszerek és eszközök	Beavatkozás időtartama	A fejlődés értékelésének minimum követelményei	Értékelési módszerek és eszközök

A beavatkozási program felülvizsgálata a periodikus értékelések eredményei alapján történik, rögzítve az elért célokat, a felmerült nehézségeket és, az alkalmazott pozitívak, vagy negatívak módszereket.

Értékelés

Az értelmi fogyatékos tanulók felmérése mind hagyományos, mind modern eszközök alkalmazásával történik, különböző kontextusokban. Segítő és támogató funkciója révén, megkönnyíti a oktatási-terápiás-kompenzációs folyamatot, mivel folyamatosan alkalmazkodik az eredményeihez.

Figyelembe véve, hogy a **Terápiák és beavatkozási programok** keretében a tevékenységek értékelés nem jegyekben vagy minősítésekben fejeződik ki, az értékelés folytonos, az oktatási-terápiás-kompenzáló beavatkozás tervezési dokumentumai által lefedett kompetenciákhoz kapcsolódva.

Kontextus, faktor és nevelési közeg

Az osztálytermekben zajló tanítás-tanulás-értékelési tevékenységtől eltérően, a oktatási-terápiás-kompenzációs tevékenységek, sajátos jellegük által szakkabinetekben és egyben az osztálytermekben valósíthatók meg ahova a tanuló be van írva, a gyógypedagógussal és a nevelő tanárral közösen.

E tevékenység tervezésében figyelembe kell venni a módszerek és az eszközök összehangolását a nevelési-terápiás-kompenzációs folyamatnak leginkább megfelelő kontextusokkal és beavatkozási környezettel.

Irodalomjegyzék

- Anca, M., (2003), *Logopedie*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca;
- Cozma, A., (2008), *Psihopedagogia comunicării la copii cu dizabilități mintale*, Editura RAR, București;
- Cucos, C., (2000), *Pedagogie generală*, Editura Polirom, Iași;
- Gherguț, A., (2005), *Sinteze de psihopedagogie specială, Ghid pentru concursuri și examene de obținere a gradelor didactice*, Editura Polirom, Iași;
- Popovici, D.V., (2000), *Dezvoltarea comunicării la copii cu deficiențe mintale*, Editura Pro Humanitate, București;
- Popovici, D.V., (2016), (coord.), *Strategii de comunicare augmentativă și alternativă pentru copii nonverbal*, Editura Universității din București, București;
- Popovici, D.V., Racu, A., Dani, A., Crețu, V., (2009), *Intervenția recuperativ-terapeutică pentru copii cu dizabilități multiple*, Editura Ruxandra, Chișinău;
- Verza, E., Verza, E.F., (2011), (coord.), *Tratat de psihopedagogie specială*, Editura Universității din București, București;
- Verza, E., (2003), *Tratat de logopedie*, vol. I, Editura Fundației Humanitas, București;
- Verza, E., (2009), *Tratat de logopedie*, vol. II, Editura Semne, București;
- Vlad, M., Ghilaș, I., Cozma, A., Vasiliu, C.-M., (2009), *Dicționar enciclopedic de Psihopedagogie specială*, Editura Fundației Culturale Marin Speteanu, București;
- Vrăsmaș, E., (1999), *Învățarea scrisului - o perspectivă comprehensivă și integrativă*, Editura Pro Humanitate, București;
- Vrăsmaș, E., Stănică, C., (1997), *Terapia tulburărilor de limbaj – Intervenții logopedice*, Editura Didactică și Pedagogică, București;
- *** (2016), Repere pentru proiectarea și actualizarea curriculumului național. Document de politici educaționale, Institutul de Științe ale Educației;
- *** (2014), Metodologia privind elaborarea și aprobarea curriculumului școlar - Planuri-cadru de învățământ și programe școlare, anexă la O.M.nr.3593/18.06.2014;
- *** (2011), Legea Educației Naționale Nr. 1/2011 și actele normative subsecvente acestora, referitoare la învățământul special și special integrat;
- *** Planurile-cadru, programele școlare în vigoare.

Munkacsoport:

Liana Maria MITRAN, coordonator Ministerul Educației Naționale

Romeo Adrian COZMA, coordonator Inspectoratul Școlar al Municipiului

București

Nume, prenume	Instituție de apartenență
Cozma Romeo Adrian	Inspectoratul Școlar al Municipiului București
Mozier-Schonborn Lucian	Școala Gimnazială Specială Nr. 7 București
Vasile Marinela	Școala Gimnazială Specială "Constantin Păunescu" București
Suță Lizia	Școala Gimnazială Specială "Constantin Păunescu" București
Perșinaru Sorina Marinela	Școala Gimnazială Specială Nr. 2 București
Ionescu Corina	Școala Gimnazială Specială Nr. 2 București
Meran Mariana	Școala Gimnazială Specială "Sf. Nicolae" București

